

معجزه شق القمر پیامبر(ص) چگونه بود؟

آیات قرآن گواهی می دهند که پیامبر گرامی علاوه بر معجزه جاویدان (قرآن) معجزات دیگری داشته است. این معجزات در جلب و هدایت مردم به اسلام نقش بنیادی داشتند. یکی از معجزات "شق القمر" است، بدین معنا که حضرت با انگشت خود به ماه اشاره نمود و ماه دو نیم شد. از آنجا که این کار خارق العاده بود، از آن به عنوان "معجزه شق القمر" تعبیر شده است.

آیات قرآن گواهی می دهند که پیامبر گرامی علاوه بر معجزه جاویدان (قرآن) معجزات دیگری داشته است. این معجزات در جلب و هدایت مردم به اسلام نقش بنیادی داشتند. یکی از معجزات "شق القمر" است، بدین معنا که حضرت با انگشت خود به ماه اشاره نمود و ماه دو نیم شد. از آنجا که این کار خارق العاده بود، از آن به عنوان "معجزه شق القمر" تعبیر شده است.

آیات قرآن گواهی می دهند که پیامبر گرامی علاوه بر معجزه جاویدان (قرآن) معجزات دیگری داشته است. این معجزات در جلب و هدایت مردم به اسلام نقش بنیادی داشتند. (۱) یکی از معجزات "شق القمر" است، بدین معنا که حضرت با انگشت خود به ماه اشاره نمود و ماه دو نیم شد. از آنجا که این کار خارق العاده بود، از آن به عنوان "معجزه شق القمر" تعبیر شده است. (۲)

در این که شق القمر در چه تاریخ به وجود آمده و علل شکل گیری آن چه بود، اختلاف نظر وجود دارد. اگر چه در این که "شق القمر" در مکه و قبل از هجرت واقع شد، میان مفسران و محدثان بحثی نیست. از بعضی روایات استفاده می شود که واقعه در آغاز بعثت پیامبر بوده، (۳) از بعضی روایات دیگر بر می آید که این امر نزدیک هجرت و در اواخر دوران مکه روی داده است. (۴)

در خصوص علل شکل گیری شق القمر نیز اتفاق وجود ندارد. برخی بر این باور هستند که جهت درخواست مشرکان قریش به وجود آمد. (۵) مشرکان قریش خدمت پیامبر رسیدند و از او درخواست کردند که برای اثبات نبوت و رسالت خود، ماه را دو نیم کند. حضرت فرمود: اگر چنین کنم ایمان می آورید، همگی گفتند آری! پیامبر از خدا درخواست کرد خواسته آنان را اعطا کند، آن گاه حضرت با اذن خدا چنین حادثه ای را به وجود آورد. (۶) از برخی روایات دیگر استفاده می شود که "شق القمر" بر اساس تقاضای حقیقت جویانی صورت گرفت که از مدینه خدمت پیامبر(ص) آمده و در عقبه با او بیعت کردند. (۷) علت پیشنهاد "شق القمر" به پیامبر این بود که می گفتند جادو در امور زمین اثر می گذارد، و ما می خواهیم مطمئن شویم معجزات پیامبر سحر نیست. (۸)

اصل جریان "معجزه شق القمر" مورد قبول همه مسلمانان است و جز سه نفر (حسن عطاء و مبلغی) در آن تردید نکرده اند. (۹) دانشمندان اسلامی برای اثبات "معجزه شق القمر" از آیات و روایات بهره گرفته اند. در قرآن آمده است: "اقتربت الساعة وانشق القمر؛ (۱۰) قیامت نزدیک شد و ماه از هم شکافت". مفسرانی مانند فخر رازی و طبرسی می گویند: مراد از آیه این است که ماه شکافته شد. روایات صحیحی نیز بر این معنا دلالت دارد و امکان عقلی آن جای تردید نیست. از سوی دیگر پیامبر صادق و راستگو از آن خبر داده است؛ بنابراین آن را باید پذیرفت. (۱۱) شیخ طوسی از عبیدالله بن علی از حضرت رضا از پدران گرامی اش از علی(ع) روایت نموده که فرمود: "در مکه قرص ماه دونیم شد، رسول خدا(ص) فرمود: شاهد باشید، شاهد باشید". (۱۲)

برخی تصور کردند که آیه "اقتربت الساعة وانشق القمر" مربوط به قیامت بوده و ارتباط به معجزه پیامبر ندارد؛ زیرا در این آیه از روز قیامت بحث شده و شق القمر یکی از نمونه های بر هم خوردن نظام هستی است و این آیه اشاره به شکافتن قمر در قیامت است، ولی این رویکرد قابل قبول نیست.

شواهد و دلایل متعددی وجود دارد که این آیه مربوط به معجزه پیامبر است. ناگفته پیداست که لفظ "انشق" ماضی است و بی جهت نمی توان آن را به آینده مربوط دانست و گفت مقصود این است که در آینده ماه دو نیم می شود. گذشته بر این جمله پیشین (اقتربت) ماضی است و به معنای "نزدیک شد" می باشد. طبعاً جمله معطوف بر آن نیز ماضی خواهد بود، در نتیجه نمی توانیم بدون دلیل، لفظ "انشق" را به معنای مضارع بگیریم، یعنی در آینده که قیامت باشد، ماه خواهد شکافت، (۱۳) مضافاً بر این که اگر سخن از معجزه نباشد، هیچ تناسبی با نسبت سحر به پیامبر (که در آیه بعد آمده است) ندارد. در آیه دوم سوره قمر می خوانیم: "إن یروا آیه یعرضوا ویقولوا سحر مستمر؛ (۱۴) اگر معجزه ای را ببینند، از آن روی بر می گردانند و می گویند سحر و جادوی مستمر است".

تعبیر به "سحر مستمر" اشاره به این است که آن ها معجزات مکرری از پیامبر اسلام(ص) دیده بودند که "شق القمر" ادامه آن ها بود، اما مشرکان همه را تداوم سحر می دانستند و آن را "سحری مستمر" می پنداشتند، هر چند این تهمت، بهانه ای بود برای عدم تسلیم در مقابل حق. (۱۵) بر این اساس شق القمر در آن زمان اتفاق افتاده بود که مشرکان از آن به عنوان سحر یاد کرده اند.

در آیه بعد نیز به علل مخالفت مشرکان اشاره شده که مشرکان اگر این معجزه را قبول نمی کردند و آن را تکذیب می کردند، بدان جهت بوده است که مشرکان از هوای نفسانی خود پیروی می کردند: "و کذبوا و اتبعوا أهوائهم و کل امر مستقر؛ (۱۶) آن ها آیات خدا را تکذیب کردند و از هوای نفسشان پیروی نمودند و هر امر قرارگاهی دارد".

مضافاً بر این که روایات متعددی وجود دارد که "شق القمر" از معجزات پیامبر بوده و مورد قبول همه مسلمانان است. پی نوشت ها:

۱. جعفر سبحانی، منشور جاوید، ج ۷، ص ۲۱۴.
۲. ترجمه تفسیر المیزان، ج ۱۹، ص ۹۶.
۳. بحارالانوار، ج ۱۷، ص ۳۵۴.
۴. همان، ص ۳۵۲.
۵. ترجمه المیزان، ج ۱۹، ص ۶۹؛ منشور جاوید، ج ۷، ص ۲۱۴.
۶. منشور جاوید، ج ۱۷، ص ۲۱۴.
۷. بحارالانوار، ج ۱۷، ص ۳۵۵.
۸. همان، ص ۳۵۲.
۹. تفسیر نمونه، ج ۲۳، ص ۱۳.
۱۰. قمر(۵۴) آیه ۱.
۱۱. تفسیر نمونه، ج ۲۳، ص ۱۲.
۱۲. امالی شیخ طوسی، ج ۱، ص ۳۵۱.
۱۳. منشور جاوید، ج ۷، ص ۲۱۴ - ۲۱۵.
۱۴. قمر، آیه ۲.
۱۵. تفسیر نمونه، ج ۲۳، ص ۱۰.
۱۶. قمر، آیه ۳.